

Лион Фойхтвангер

ОДИСЕЙ И СВИНЕТЕ ИЛИ ДОСАДАТА ОТ ЦИВИЛИЗАЦИЯТА

Лион Фойхтвангер

**ОДИСЕЙ И СВИНЕТЕ ИЛИ ДОСАДАТА
ОТ ЦИВИЛИЗАЦИЯТА**

NON COMMERCIAL EDITION, *e-book (PDF)*

©Превод от немски, *Венцислав Константинов*

Е-библиотека, *dbook*

НЕКОМЕРСИАЛНО ИЗДАНИЕ, *e-book (PDF)*

Лион Фойхтвангер

**ОДИСЕЙ И СВИНЕТЕ ИЛИ ДОСАДАТА
ОТ ЦИВИЛИЗАЦИЯТА**

2015

*“Музо, запей ми за второто плаване
на любознателния Одисей
до страната на феаките,
защото поетът го премълча.”*

Тогава богоравният Одисей, многоопитният страдник, най-хитроумният сред смъртните, пристъпваше прага на старостта. Тридесет и три годишен бе потеглил той за Троя, десетилетие бе обсаждал крепостта и още едно бе скитал по море. Други седем години бяха изтекли, откак изби женихите, многобуйните, които задиряха жена му, благородната Пенелопа, и разпиляваха имота му. Но той ги бе избил всичките, без да мери вината им дали е голяма или малка, и прати скърбящите им души при Аид.

И така, Одисей бе вече шейсетгодишен. Силните му плещи постепенно се закръгляха, тялото му затлъстя, а очите му вече не блестяха, както преди. Няколко зъба му бяха счупени, стърчаха тъпи и почернели в устата, други пък бяха изпопадали и той често се затрудняваше да откъсне от кокала сочната овча или бича мръвка. И ако сега трябваше отново да опне мощния лък, с който на времето бе избил наглите женихи, по-голямата работа трябваше да извърши неговата богиня-закрилница Атина Палада.

Но той рядко мислеше за това. А когато в душата си усетеше угнетение заради чезнещата мъжка сила, бранеше се от него и го прогонваше, като предпочиташе да се наслаждава на изобилието, богатството, могъществото и другите дарове, с които го бяха обсипали боговете.

Защото сред царете на седемте острова той бе сега най-богатият. Макар Итака да бе малка и скалиста, да не подхождаше за пасбище на коне, макар нейните жители да не бяха тъй многоопитни в строежа на кораби, както народите на съседните острови, имаше там преобилно и кози, и свине, и говеда. Одисей владееше огромни стада в Итака, две други пасяха на остров Сама, а четири — на материка. А в подземието на пищно украсения си дом съхраняваше множество съкровища: изящно изработени тъкани, бронзови статуи, красиви медни, та и златни сечива. Обслужваха го старателни роби и многобройни робини. Свирепостта и мощта, с които бе наказал дръзките женихи, още го правеха страшен и могъщ за мъжете на острова, а и далече извън пределите му.

Наистина, животът в Итака вече не бе същият, както преди, на нито един от седемте острова вече не бе същият. Когато ахейците потеглиха, за да сринат свещения Илион, навсякъде ехтяха думите, изричани често от царя на царете, позорно убития Агамемнон: „Няма добро многовластие, нека един е владетел!“ Сега бе настъпило по-спокойно, по-слабовато, не тъй героично време. Жителите на Итака искаха да мислят сами и в дързостта си стигаха дотам, да имат собствено мнение. Случваше се дори някои да мърморят, че ако сега на острова липсвали мъже, виновен за това бил благородният Одисей; първо повел в битката за Троя прекрасните младежи, цвета на страната и никой не се завърнал, а когато израснало новото поколение, това на женихите, той и тях пратил при Аид. И сега хитроумният страдник Одисей, изглежда, трябваше да вдигне ръка, та с жезъла си да наложи недоволния по гърба или по главата.

Дори собственият му син, разсъдливият момък Телемах, вече не беше такъв, какъвто го желаше Одисей; наистина, той бе по-голям, отколкото мислеше Одисей. Вършеше всичко, което му заръчваше бащата и никога от устата му не излизаше дума на възражение. Но през дългите си странствания Одисей се бе научил да чете в душите на хората и забелязваше, че за някои неща синът му има собствени възгледи, а това го огорчаваше. Също и жена му, благородната Пенелопа, криеше от него в душата си някои спомени и чувства. Защото през дългите години на разлъка тя сигурно бе разглеждала женихите и бе преценявала кого да избере, ако съпругът ѝ още дълго се бави в неизвестност. А сред женихите имаше силни, красиви, заможни и разумни младежи. Одисей бе подслушал как няколко робини си говореха, че благородната Пенелопа гледала не чак толкова неблагоприятно на жениха Амфином. И когато по-късно Одисей набързо обеси робините под покривния свод, така че те висяха като дроздове, попаднали в примка, и леко се поклащаха на вятъра, то бе, за да сложи край на приказките, които дразнеха слуха му. Но в себе си той упрекваше Пенелопа, че никога не говори за времето на женихите.

Ала облаците, помрачаващи понякога покоя на душата му, се разсейваха, щом той само си помислеше колко благополучно бяха завършили всички негови приключения, странствания и премеждия. Сега злото бе се скрило в морската бездна, а на него му оставаше славата, слава, каквато никой смъртен не притежаваше, след като Ахил бе мъртъв. В сърцето си Одисей често сравняваше собствената си слава с тази на Ахил. Ахил почитаха като бог, понеже бе най-героичният

сред ахейците. Но по-високо от бойната слава многоопитният Одисей слагаше славата на мъдрия, разсъдлив и хитроумен мъж, а нямаше съмнение, че след Прометей и Дедал никой не е бил тъй хитър, находчив и прозорлив като самия него, Одисей. Навсякъде сред ахейците възпяваха подвизите му: какво бе извършил под Троя, как бе измислил смелата, хитроумна уловка с дървения кон, как бе странствал по море до най-далечните острови, как единствен той от всички мъже, потеглили с корабите на Итака, бе устоял и бе спасил скъпоценния си живот, как бе избил женихите и как си бе възвърнал острова. Разказите не винаги бяха еднакви. Хората не винаги вярваха на истината, а онова, на което вярваха, не винаги бе истина. Постепенно обаче многото повести се бяха слели в една повест, а от различните истини се бе родила една истина.

На тази единствена повест най-сетне вярваха всички — и разказвачите, и певците, и слушателите, та дори и участниците в описваните събития. Сам богоравният Одисей вярваше на повестта и понякога дори след дълги, съсредоточени размишления, не можеше да каже кое е истина и кое само се възпява. Ето например броят на женихите, които той, синът му и двамата пастири бяха избили. Одисей и хората му бяха четирима, това бе сигурно, ала колцина бяха женихите? Той често диреше имената им в паметта си. Припомняше си тридесет и девет имена и това също бе немалък подвиг, ако те, четиримата, бяха изстребили тридесет и девет мъже. Но в стиховете за избиването на женихите отначало се пееше, че той пратил цели триста души при Аид. Такова преувеличение той не можеше да търпи, затова наложи поправка и намали

боя. Сега в стиховете се споменаваха числото сто и осемнадесет. Сто и осемнадесет жениха бе избил богоравният Одисей. Така си и остана. Вече не прибавяха, нито отстраняваха някого. Също за онези, които бяха взели участие в кървавото отмъщение — разсъдливия момък Телемах, божествения свинар Евмей и смелия кравепас Филонтий, — числото на избитите женихи бе сто и осемнадесет. Сто и осемнадесет бяха и за благородната Пенелопа. Веднъж може би, преди много време, тя бе попитала с нежно удивление: „Нима наистина бяха сто и осемнадесет?“ Ала вече не питаше. А пък и той самият, многостранствалият и мъдър Одисей, все по-трудно успяваше да пресметне дали броят на женихите е по-близо до тридесет и девет или до сто и осемнадесет.

Хората, които умееха да внушават повече вяра в сътворения от тях свят, отколкото в действително преживяното, бяха рапсодите, певците. Те бяха най-често стари и немощни, негодни вече за нищо друго, освен да пеят и разказват. Не притежаваха нито съкровища, нито власт, но въпреки това бяха на почит. Всеки уважаващ себе си цар имаше свой певец, когото хранеше с месо и поеше с благоуханно вино. И то с основание, защото две неща преди всичко радват човешкото сърце — богатството и славата. А славата бе по-ценна и от богатството. Умреше ли човек, трябваше да изостави богатствата си, а на славата можеше да се наслаждава и в подземното царство. Щом пристигнеше там нова душа, тутакси я заобикаляха душите на прежните покойници и някоя от тях запитваше: „Каж ми, о сянка, витае ли моята слава сред смъртните?“ А когато новодошлата душа отвърнеше: „Покойнико, ти продължаваш живота си в

песните“, душата се радваше. Но без певци нямаше слава.

Певецът на Одисей се казваше Фемий. Като всички певци, и той се зовеше омир. Омир означаваше „съпровождащ“, човек, който не може да върви сам. Омири наричаха певците по две причини. Първо, понеже повечето имаха слабо зрение или направо бяха слепи, а това бе от полза за професията им, защото вътрешното око се изостряше с отслабването на външното. „Съпровождащи“ ги наричаха още, защото те не биха могли да разкажат нищо, ако най-напред други не извършеха подвизите, които те възпяваха.

И така, омирът на богоравния Одисей се наричаше Фемий. Той бе пял и на женихите, получавал бе и от тях месо и други лакомства. Но Одисей го пощади, защото не бяха много онези, които боговете бяха дали с умението да пеят и да разказват. А и какво ли друго можеше да стори старецът по времето на женихите? Одисей знаеше от собствен опит: няма покучешко нещо в света от стомаха ни глождец. Тиранинът-стомах е самовластен господар, той иска да бъде наситен и заставя дори опърничавите и онеправданите да забравят гнева си.

Тъй че Одисей прости на своя омир, задето бе служил на женихите и отново и отново му повеляваше да разказва за тяхното избиване. Фемий се подчиняваше охотно — отмерено и напевно описваше сто и осемнадесетте убити. Пред своя господар Фемий трябваше да пее и за другите подвизи на Одисей. Стиховете му се лееха като вълните на многорибната морска шир, а Одисей слушаше.

Понякога, когато слухът и сърцето на Одисей още бяха изпълнени с божествените напеви, той сядаше

сам край брега на винобагреното море. Сладостно бе да съзерцава от сушата солената водна шир и да си спомня в безгрижие опасностите. Често обаче го обземаше пламенен копнеж по миналото. Разбира се, той знаеше какво изпитва човек в премежdie. Сърцето се мята в гърдите, странникът се моли със сълзи на боговете, проклина сам себе си и своята глупост, че поради дръзко любопитство се е втурнал към всички тези опасности и обещава, ако се спаси, да бъде занапред мъдър и да избягва безразсъдствата. Но това чувство е по-силно и скоро човек закопнява отново за коварната бездна.

Одисей бе сега шейсетгодишен и страстите му отслабваха. Но понякога се усещаше на двадесет и веждите му се въсеха, като сравняваше как някога смело и стремително бе преплавал пурпурното море и как сега проспива оставащите му дни. Много пътища водеха по широкия свят, навсякъде се вълнуваше многорибната морска шир, пълна с кораби и чудовища, а в далечните краища живееха хора, които той не познаваше, съществуваха неща, за които дори не бе чувал. Последните видени от него чуждоземни бяха феаките. Необикновено мъдри и щастливи, те населяваха своя далечен остров Схерия, разположен накрай света, и любознателният Одисей често разсъждаваше за техните нрави и обичаи. Защото те бяха по-различни от другите хора. Богоравните ахейци, населяващи материка и островите, когато не се задоволяваха с имота си, тръгваха на Изток, за да нападат далечните народи, за чиито богатства бяха чували, та да ги заграт с меч в ръка. А феаките не уважаваха войната и славата на градорушителните мъже. Вместо това с разумен и мъдро устроен труд те

създаваха блага, строяха палати, по-големи и по-пищни, отколкото у другите хора, правеха и чудесна покъщнина. А по моретата пращаха изкусно изработените си кораби с по петдесет и две весла и разменяха своите изделия срещу съкровищата на народите, които бяха също така далеч, както те самите, и на-селяваха други краища на кръглата земя; оттам си докарваха руди, подправки и всякакви чудеса.

До болка ясно пред очите на стария Одисей се появи страната Схерия, приветливият остров на феаките. Той отдавна вече не съществуваше за него. Бого-равните ахейци не се осмеляваха да плават с крехките си кораби дотам, до края на безбрежното море, а феаките, въпреки че със своите сигурни съдове можеха да стигат до ахейците, не даваха и знак за себе си. Понякога благородният Одисей съжаляваше, че след като боговете го бяха запокитили на този богат и приветлив остров, той не остана там повечко, та да изучи характера и нравите на феаките. Колкото и неблагоприятни да бяха те към всички чужденци, него навярно щяха да изтърпят и по-дълго. Красивата, белоръка принцеса Навзикая го гледаше прехласната, а баща ѝ, богоподобният цар Алкиной, го слушаше с охота. Но дългът го бе принудил да се завърне при благородната Пенелопа и така феаките го докараха до родната Итака на приказно бърз и сигурен кораб.

Не можеше повече да се сдържа неуморният Одисей. Затова реши да иде за втори път при феаките, без да се бои от опасностите на бездната и трудностите по солената водна шир.

Това решение той не съобщи на жена си, благородната Пенелопа, защото се опасяваше, че тя ще се разплаче и ще го закълне втори път да не тръгва по

негостоприемното море. Но своето намерение той сподели със сина си, разсъдливия Телемах. Онзи веднага му отвърна, че иска да дойде с него. Това обаче не влизаше в плана на хитроумния Одисей, затова най-напред меко, а после твърдо той му забрани да мисли за подобно нещо. С умни и ласкателни слова му описа как в негово отсъствие той ще управлява острова. Ще бъде първият в Итака и ще вкуси от сладостите на властта. Така го утешаваше Одисей и сърцето на момъка се оживи. Ала бащата го предупреди, че трябва да бъде строг и ако срещне съпротива, нужно е да удари с жезъла си непокорният право в лицето.

След това благородният Одисей подбра двацет и двама юначни другари и с тях стъкми един вит, синеклюн кораб. Спуснаха го в морето, поставиха мачтата и платната, после скрепиха веслата на техните ремъчни възли и направиха всичко, както трябва. Освен това на кораба натовариха запаси, колкото той можеше да побере, а също подаръци за феаките, разбира се, несравнимо по-бедни от онези, които някога те му бяха връчили, изпращайки го за родината. После развиха платната и се хванаха за веслата.

Итака, шейсетгодишен. Одисей отново тръгна по море, любознателният, богоравен страдник. С наслада гледаше белопенестите вълни и вдишваше соления им лъх. Питаше се дали старият му враг бог Посейдон се е укротил и почти желаше отново да изпита гнева на тризбеца му. Но морето го носеше спокойно, боговете му пратиха попътен вятър, хората, в чиито пристанища влизаше, бяха дружелюбни и с охота подновяваха запасите му. И след безкрайно

дълго пътуване, малко разочарован, че не е срещнал никакви приключения, Одисей пристигна в добре защитеното пристанище на остров Схерия.

Феаките не обичаха пришълците. Неслучайно техният остров бе накрай света, те искаха да бъдат сами.

Ала те бяха богобоязливи и благонравни, а понеже чужденецът бе вече пристигнал, помогнаха на Одисей и на другарите му да изтеглят на брега черния кораб.

Одисей повели на хората си да го последват с подаръците. Тръгна веднага, за да срещне богоподобния цар Алкиной, известен с гостоприемството си. Крчеше между навесите, под които стояха корабите на феаките — високи, вълнолюбиви, крилати като птици и бързи като мисли. Никой друг народ не умееше да строи такива кораби. Одисей едва не се опечали, като си помисли колко жалък вид има собственият му кораб сред всичките тези, а бе най-добрият, който можеше да се направи в Итака. Чудеше се, че с нищожния си кораб е успял да преплава благополучно тъй дългото разстояние и се разтревожи при мисълта за обратния път.

При работилниците, в които строяха корабите, той попита, възхвалявайки, за онзи вълшебен съд, които преди седем години го бе върнал на неговия остров. Ала феаките при всичката си любезност му отговориха уклончиво и, както му се стори, с печал.

Одисей стигна до палата на Алкиной. Може би в спомените му градските стени бяха по-яки, а градините по-пищни, но от друга страна през тези седем години погледът му бе станал по-вещ, за да може да оцени красивото разположение и съразмерността на дома. С възхищение разгледа златните псета, които

охраняваха главните двери, бронзовите венци по корнiza на сградата и сребърните момци, които стояха на изящни поставки и държаха в ръце пламнали факли, та да озаряват пиршествата в залата.

Доброжелателният цар Алкиной го поздрави радушно. Ала и на него му се сви сърцето при това второ посещение на госта. Разказа му, че земетръсният бог Посейдон се разгневил на феаките, задето приели любезно негодния му странник и великодушно го отвели до острова му. При обратния път богът по най-ужасен начин потопил прекрасния кораб току пред бреговете на родината. Затова той, Алкиной, и неговите старей и велможи решили на тържествено съвещание за в бъдеще да се пазят от чуждоземни. Та нали живеели накрай населения свят, разделени с много вода от останалите смъртни, защото искали да се предпазят от нападенията на войнствените народи, които, привлечени от съкровищата на острова и сами малоимотни, могли да връхлетят на любезните феаки. Така загинали критяните, защото имали богатства и се отнасяли към чужденците с непредпазливо великодушие. Никой не мислел, че благородният гост е дошъл на разузнаване и с лоши намерения, макар славата му на хитроумец да стигала чак до небето. Но решението на съвета било закон и за него, царя.

Смутен изслуша тези слова богоравният Одисей. А после отвърна разумно:

— Често пъти, когато в родната Итака се наслаждавах на щастието, седнал край брега на морето или в красивия си дом при моята жена и разсъдливия син, аз си казвах: „Всичко това дължиш на богоподобния цар Алкиной и на бързите му гребци.“ Само за да ти река това, велики владетелю и госто-

приемнико, да ти отдам благодарността, която нося дълбоко в сърцето си, дойдох тук, без да се побоя от опасното плаване. Но този път няма да обгърна колелетите ти с молби и плач, а ще се опитам със собствени сили да се добера до родината. Наистина, корабът ми няма петдесет и двама гребци — такива съдове могат да строят само феаките, изкусни и благоразумни.

В това време бяха пристигнали другарите на Одисей и наредиха подаръците пред царя. Те изглеждаха жалки в пищния дом. Но благонравният владетел не изрече упрек, а с достолепни слова похвали даровете, които любезният гост бе донесъл по дългия път през морето.

Но цар Алкиной си знаеше цената и въпреки всичката си мъдрост, бе словоохотлив. Това, което той тогава направи, навярно бе неразумно и сигурно противоречеше на решението, взето от него и от старейците. Но благонамерените дарове на госта бяха тъй оскъдни, че пробудиха у него желанието да покаже на чуждоземеца собствените си съкровища.

Алкиной го заведе в подземиято, отвърза кожения ремък от високата бронзова врата и пхна направения изкусно ключ в ключалката. С мощно скриптене, както мучи бик, зърнал крава, се разтвориха тежките двери. Заблестяха жълто злато, червена мед и бял калай. Изникнаха великолепно изработени тъкани, одежди и килими, от чувалите лъхаше на прекрасни подправки, а от бъчвите се носеше уханието на отлежало, меденосладко вино. Имаше и творби на изкуството, статуи, триножници, вази, двуухи чаши, сръчно изковани навярно от самия бог Хефест. А цар Алкиной, изпълнен с прикрита гордост, разясняваше пред госта произхода на своите великолепия. Ето този

пъстросияен килим е от Източния край на земята, а онзи огромен, украсен с изящни рисунки кратер, е от Юг. Тези меденожълти камъни са донесени от мрачните, мъгливи далечни страни, а пък масата с лъвските нозе и тази бронзова богиня са дошли от едно царство, разположено отвъд сразената Троя. Всичко блестеше вълшебно и ухаеше замайващо. А Одисей бродеше сред тези съкровища като опиянен от вино и накрая каза:

— Наистина, царю, обиколил съм целия населен свят и дори преминах неговите граници. Бил съм и по свещени места, по върхове на планини, където обитават боговете, а хората и предметите изгубват сянката си. Но това, което ти сега ми показваш, о владетелю, не съм виждал никъде.

И то беше вярно.

Тогава обаче царят заведе госта в най-отдалечения кът на подземие и там му показва нещо съвсем ново. То лежеше натрупано на безпорядъчен куп, превърнато в изковано оръжие, в ракли и предмети за всякаква употреба. Този нов метал нямаше много привлекателен вид, изглеждаше синкавочерен.

— Мед ли е? — неуверено попита Одисей. — Особена медна сплав?

Но богоподобният цар Алкиной се усмихна, гордо поклати глава, а после тихо, почти благоговейно и възторжено отвърна:

— Не, благородни госте, нито е мед, нито бронз, това е желязо.

— Може ли да докосна твоето желязо? — попита малко плахо благородният Одисей, а непознатата дума трудно се изтърколи от устата му.

— Можеш спокойно да го докоснеш — отвърна

царят, — а също да го повдигнеш.

Одисей вдигна и претегли новия метал, опипа го: той се оказа твърд и тежък. В това време Алкиной славеше качествата на непознатия метал, неговата великолепа твърдост и издръжливост, несравними с тези на червеникавия бронз.

— Сам опитай! — подкани той госта и му подаде копие с острие от новия метал. — Хвърли го срещу бронзовата плоча на стената!

Одисей така и направи. А копието си остана остро, както преди. Тогава той схвана, че оръжията и другите предмети, изработени от новия метал, сигурно са подобри от всички други. Наново и наново опипваше с неуверени ръце и гледаше с невярващи очи този нов, синкавочерен метал, като в смущението си повтаряше странната дума: „Желязо, желязо.“

А цар Алкиной продължи да разказва за желязото. Идвало от най-крайния Изток и никой друг не можел да го достави, освен самите феаки с техните бързокрили, вълшебни кораби с по петдесет и две весла. Изплашен от съдбата на големия остров Крит, цар Алкиной заповядал на първо време да коват от желязото само оръжия; защото това процъфтяващо островно царство, заето да разширява познанията си и да произвежда изящни предмети, се бе грижило твърде малко за своето въоръжение.

— Възнамерявам — каза Алкиной, — да превърна желязото в оръжия. С охота бих си направил по-полезни неща, сечива за дома и за оран. Но хората са алчни и един мъдър народ е нужно да бъде нащрек. Боя се, че с това синкаво желязо ще трябва да счупим доста глави, преди да можем да го употребим по-полезно.

Тъй рече мъдрият, миролюбив цар Алкиной.

Богоравният Одисей бе свикнал от малък да цени медта и блестящия червеникав бронз, метали, толкова полезни за военни и мирни дела. Сега схвана, че има и нещо по-добро — това синкавочерно желязо. Той бе смутен, дори опечален. Винаги бе вярвал, че сърцето и разумът му са открити за новото; но сега гледаше с тревога това желязо и в душата си се отвръщаше от него, почти го мразеше. А щом самият той се страхуваше от новото и от неговите последствия, колко ли трудно щеше да е за велможите му да свикнат с новия метал, колко ли трудно пък щеше да е то за тъпоумната тълпа на богоравните ахейци! Да, гордият цар Алкиной имаше право. Не само чужденците, а и самите ахейци ще се избиват взаимно с хиляди и десетки хиляди, когато се откажат от медта, от старите начини за производство на оръжия и на други предмети и преминат към новото, към употребата на желязото.

Но Одисей не искаше да издаде пред царя вълнението си и затова попита с учтиво любопитство:

— Навярно е трудно да се кове това синкавочерно желязо, та да се направи здраво оръжие или добро сечиво.

— Не е лесно — съгласи се богоподобният владетел Алкиной. — Но цар Федим от Сидон ще ми прати мъже, опитни в изкуството да се кове неподатливото желязо, за да обучат моите феаки. Защото ние, феаките, сме благословени от боговете, имаме светли умове и сме възприемчиви.

— Наистина ли знатният сидонски владетел ще ти прати опитни майстори? — попита Одисей.

— Той ми обеща — отвърна Алкиной. — Даде ми дума.

— Какво значат крилатите думи? — възрази Одисей. — Нима един хитроумен мъж не може да стъкми мимолетните думи тъй, че те да станат разтегливи и леки, а той да се отметне от тях?

Така рече той мъдро. Но мислеше за Автолик, бащата на своя баща, от когото бе наследил хитроумието и който бе известен с умението си да се заклева така, че думите му да нямат стойност.

Но другият цар, могъщият Алкиной, се засмя и рече:

— Находчив си ти, богоравни Одисее, познаваш всички хитрости и уловки. Но и аз съм минал през огън и вода. Имам нещо повече от думи. Виж тук!

И той отвори една врата. Зад нея бяха натрупани блокчета, дъсчици и плочки, най-вече от глина, но имаше и каменни, а върху всички тези дъсчици, плочки и блокчета бяха издълбани знаци — чертички, точки, линии, а също малки рисунки, — замайващо много и подредени по най-различен начин. Богоподобният владетел Алкиной посочи плочките и рече лукаво:

— Както сам виждаш, притежавам и писмени доказателства.

Благородният Одисей, много поселища хорски видял и познал обичаи, заразглежда плочките и блокчетата, ала нищо не проумя.

— Писмени доказателства ли? — попита той с недоумение.

— Нали виждаш, благородни Одисее — обясни гостоприемникът. — Върху тези плочки царят на Сидон се заклева да ми прати изкусни ковачи, а в случай че не го стори, призовава върху себе си гнева на тамошните богове.

Много повече, отколкото от желязото, се изплаши сега любознателният страдник Одисей. Наистина, и по-рано бе чувал за такива знаци и цифри, знаеше, че ги използват далечни източни и южни народи. Но си мислеше, че това е вълшебство като всички други, които понякога действат, а понякога не. Сега обаче, след като Алкиной му обясни, той схвана, че тези резки са нещо повече. Те бяха оръдието, което задържа крилатите и мимолетни думи; те правеха невидимото — видимо, преходното — непреходно, те правеха хората равни на боговете. С изумяваща яснота той си представи какви промени ще внесе в живота и в мислите на смъртните употребата на тези издълбани знаци. И в същия миг си каза, че неговите хора, богоравните ахейци, които нямаха толкова бърз ум като феаките, сигурно доста ще се затруднят, докато запомнят всички знаци за всички думи. А как ли ще се справи самият той на своите шестдесет години? Не е ли вече много стар, за да усвои тази страшна, но полезна новост — умението да се пише? И видя пред себе си толкова лутане, такива усилия и смут, додето благодатта стане наистина благодат, че му се зави свят, сякаш бе претърпял корабокрушение в бурливо море и белопенестите вълни го мяхаха нагоре-надолу. Едва успя, както изискваха добрите нрави, да се престори пред своя гостоприемник и да запази привидно спокойствие.

По-късно се появи принцеса Навзикая. Одисей си припомни първата им среща. Тогава тя играеше на топка с дружките си, той изскочи от гъстака — гол,

мръсен, целият в кръв от драскотини и рани, овалян в засъхнала тиня и гнила шума, а всички се разбягаха, като го видяха. Но тя остана, красивата, белоръка Навзикая, и го гледаше прехласната.

За всичко това си мислеше Одисей, когато се появи Навзикая. Но тя вече нямаше образа, който той бе запазил в душата си. Сега тя носеше покривало, качулка и венец — бе омъжена. Той не можеше и да очаква друго, след като не бе останал; трябваше да предвиди, че тя ще приеме предложението на някой от знатните младежи на острова. Ала той се навъси, когато разбра, че нейният съпруг е тъкмо плиткоумният момък Евриал, който на времето го бе оскърбил с дръзката насмешка, че той е само странстващ търговец, а не герой. Принцеса Навзикая би трябвало повече да тачи неговата памет, тази на Одисей, а не да си избере точно този мъж и да дели с него ложето си.

И с двамата размени любезни думи, но в сърцето му остана да се таи неприязън и неувереност. „Аз съм Одисей — мислеше си той, — син на Лаерт, най-хитроумният сред смъртните, славата ми стига чак до небето. Но при всичката си мъдрост не зная и не мога да реша дали тогава не трябваше да остана на този приветлив остров, вместо да се завръщам в моята Итака, където хората все още живеят, трудят се и воюват като нашите предци. Ако бях останал, наглите женихи и досега щяха да дишат под слънцето, някой от тях, навярно Амфином, щеше да лежи в постелята на благородната Пенелопа, а Телемах щеше да остане в сянка. Но аз самият, Одисей, щях да бъда зет на богоподобния Алкиной, негов приемник и наследник на съкровищата му и щях да имам синове от тази белоръка Навзикая. А може би все пак тогава постъ-

пих по-разумно, като се завърнах в родината. Защото тук, на този остров, аз трябваше всекидневно наново и наново да се утвърждавам пред богоравните феаки и не зная дали щях да се справя с всичко ново, чуждо и непонятно, с което боговете са ги благословили. Сърцето ми се свива, като гледам техните многовеслови кораби, синкавочерното желязо и тези заплетени знаци, които те дълбаят в камъните.“ Така разсъждаваше богоравният Одисей и съмнения помрачаваха душата му подобно на бързи облаци, които ту изчезват, ту отново се появяват.

След това начена угощението; това бе пищен пир, който цар Алкиной даваше в негова чест.

Осем белозъби свине, дванайсет овни и два бавноходни бика бе наредил царят да заколят за пиршеството. Там бяха всички, самият цар Алкиной с неговите старей и велможи; те седяха в изящно изработени, покрити с кожи кресла и пресягаха към трапезата. А Одисей заемаше почетното място до трона на богоподобния Алкиной. Слугите неуморно поднасяха сочни късове месо и наливаха вино, като го подправяха с непенте, сока от онзи корен, който влива в сърцето радост.

После въведоха певеца, омира на цар Алкиной: този омир се наричаше Демодок и бе напълно сляп. Всички се отнасяха към него с почит. В средата на залата поставиха високо, медноковано кресло, опряно на стройна колона; на тази колона провесиха лирата и показаха на певеца как да я стигне. Пред него наредиха трапеза, сложиха му сребърна панерка с хляб и златна чаша с вино, за да пие, колкото му иска душата.

Одисей ясно си спомняше как дивно бе пял тогава този омир, по време на първото му гостуване на

острова. Пял бе за Троя, както по-късно и собственият му певец Фемий. Но нямаше съмнение, че Демодок пееше по-хубаво. Той бе най-добрият сред омирите на всички царе, неговото слово засенчваше словото на другите и ако славата на Одисей бе въздигната за вечни времена чак до небето, причината бе в този омир, който го възпяваше със звънливата си лира и с леещите се като морски вълни сладки думи.

Богоравният Одисей повика виночерпеца, разкъса сложеното отпред месо от гърба на тлъст, благоуханен овен — отредената за него почетна част — и нареди на виночерпеца да занесе тази мръвка на Демодок за похапка, защото на смъртните подобавало да тачат омирите, а песните на Демодок били останали дълбоко в сърцето му през всичките тези години. Виночерпецът поднесе месото на певеца, който се зарадва и на мръвката, и на похвалата.

Богopodobният Алкиной се обърна към Одисей:

— Много сме слушали, мъдри Одисее, за мощта и хитроумието, с които след завръщането на твоя остров си възстановил властта си, като си избил тристате многобуйни женихи. Но разказват се различни повести, както става сред хората. Затова, благородни Одисее, разправи ни какво се е случило в действителност, защото ти сигурно го знаеш.

— Не ми е лесно да говоря — отвърна богоравният страдник Одисей. — Сърцето ми още се свива, колчем си припомня страшните часове, които преживях тогава. Но щом ти, могъщи царю, имаш желание да чуеш за онези събития, аз ще разкажа: така подобава на госта. Най-напред трябва да ти известя, че женихите, които избих, не бяха триста.

Едва изрече тези думи и се намеси певецът,

божественият Демодок:

— Драго ми е — каза той със старчески си, но все още благозвучен глас — да узная от самия теб точния брой на женихите. Разпитвал съм мнозина. Но всички споменават различни числа. Повечето все пак твърдят, че избитите не са били триста, нито дори двеста, а сто и осемнадесет.

Хитроумният Одисей тозчас отвърна:

— Ти го каза, любезни омире! Те бяха сто и осемнадесет.

— Сто и осемнадесет. Така е било, така е трябвало да бъде, така е правдоподобно. Сто и осемнадесет! Звучи добре и хубаво се наглася в размера на стиха.

Одисей, насърчен от това начало, разказа за избиването на женихите с много подробности, които се бяха натрупали и сплели в паметта му. А Демодок внимателно слушаше и си мислеше: „Колко велики подвизи и колко подхождат аз да ги пея.“

Когато свърши, Одисей помоли след неговия скромен разказ изкусният певец да попее за Троя. И похвали Демодок:

— Онова, което ти разказа за Троя, когато първия път бях тук, не ми излиза от ума и продължава да звучи в сърцето ми. Удивително вярно ти превъзнасяше участта на ахейците, техните подвизи, мъки, тегла, претърпени в онази война, сякаш сам си бил очевидец.

Демодок не кара дълго да го молят. Запя за гнева на Ахила, сина Пелеев, за борбата между Хектор и Аякс, за гибелта на Патрокъл и за подвизите, които Одисей бе извършил край стените на Троя. Особено забавно и страшно прозвуча разказът за дървения кон, избретен от мъдрия Одисей, та самите троянци да го вкарат в крепостта си. А те, безумците, заслепени от

едно божество, го сториха. Но и героите, които Одисей бе събрал около себе си в търбуха на коня, бяха не по-малко безумни. Когато Елена, съпроводжана от троянски герои, разглеждаше коня, красавицата бе поощрена от демон да заговори на коня с преправен глас досущ като ахейските жени, като съпругите и на онези ахейци, които бяха скрити в утробата на коня. А те, първо един, после друг, после трети, като чува гласовете на любимите си и отдавна липсващи им другарки по ложе, се наканиха виком да отвърнат и замалко да издадат всичко, ако не бе находчивият Одисей, който с могъщи длани яростно им затисна устата.

Одисей смаяно слушаше певеца. Сам той отдавна не си бе припомнял преживелиците в търбуха на дървения кон, а и на никого не бе ги разказвал. Откъде тогава слепият певец знаеше всичко тъй добре? Кой ли бог му го бе разкрил? Наистина не всичко беше протекло точно тъй, както го описваше певецът, но едно бе вярно: спътниците му, ахейски вождове, се държаха тогава доста неразумно. Притиснати плътно един до друг, те седяха и лежаха в утробата на коня, а часовете се точеха бавно. Зли, безразсъдни пориви обземаха мъжете и той, Одисей, действително затуляше устата им с длани и така с мъка успя да предотврати да не се издадат с гласове или с друг шум.

И Одисей се замисли за човешката глупост — колко глупаво се бяха държали тогава и колко глупаво се държат винаги хората. Замисли се колко трудно му е на самия него да свикне с мисълта за синкавочерното желязо и за знаците, издълбани в камъните. Тъга и гняв изпълниха сърцето му, задето по волята на боговете смъртните хора тъй трудно се избавят от

мудните си мисли, та с ясен поглед да зърнат нещата.

Ала той не издаде гнева си, а запита Алкиной:

— Кажи ми, знатни владетелю, как постъпваш с песните на своя омир? И тях ли повеляваш да издълбаят в твоите камъни?

Тогава богоподобният Алкиной се засмя от сърце и отвърна:

— Ще ми е нужна цяла каменоломна, ако трябва да се запишат всичките стихове, които пее моят омир. Не, любезни чужденецо, камъните и чудното изкуство аз не използвам за такива неща, а само за сериозни дела.

Той се смееше, а заедно с него се смееха и другите, също и омирът се смееше, тъй че просторната зала кънтеше.

Тогава благородният старец Ехеней пожела омирът да запее за странстванията на богоравния Одисей по многорибната морска шир, за големите му прекеждия и славни избавления, изпратени на любознателния страдник от разгневените и от милостивите богове. Одисей се вслуша радостно, защото поетът начена да възпява неща, които самият той бе разказал по време на първото си гостуване на острова и сега можеше да разбере какво да мисли за своите подвизи и кои от тях ще останат непреходни и вечно млади за всички времена.

Демодок пееше. С разтуптяно сърце, като отново преживяваше всичко, Одисей слушаше за своите скитания. За това как бе достигнал обитавания от Еол остров на ветровете, как бе попаднал при циклопа в ужасната му пещера и как бе слязъл в дома на Аид. Той чу за сирените, за Сцила и Харибда и как глупавите му другари бяха изiali кравите на Хелиос. Слушаше за своето хитроумие, за прославленото си хитроумие, и

пак за своето хитроумие и прочутата си находчивост.

Дивно пееше Демодок, всички го слушаха с удоволствие и можеха да го слушат цяла нощ. С удоволствие слушаше и Одисей. Бе притворил очи, искаше му се да бъде сляп като този омир, та да поеме в себе си песента. Докато слушаше, той отново извършваше своите подвизи и изтърпяваше страданията си. Но всичко вече бе променено, другарите, които бе загубил, бяха повече, вълните, които разгневеният Посейдон изсипваше върху кораба му, бяха по-високи. А сирените пееха по-сладко, циклопът израстваше по-огромен и по-ужасен, а пък нимфата Калипсо го ласкаеше още по-ласкаво. Но както го пееше сега Демодок, така беше и така щеше да остане завинаги. А благородният Одисей бе едновременно и сегашният, и предишният Одисей. Така оживяваха в него спомените, че от затворените му очи потекоха сълзи. Но той не искаше да ги покаже пред другите, защото на пир подобава веселие. Затова вдигна широката пурпурна мантия и в нея зарови глава, та да прикрие рукналите сълзи. После отпи от виното, подправено с непенте, та радостта и доброто настроение да се завърнат в сърцето му.

След пиршеството Одисей не можа да заспи. Новото винаги вълнуваше душата му, а умът му се стремеше да узнае неизвестното. Мамеше го мисълта да остане тук при феаките, докато се научи да кове и употребява синкавото желязо, а също да различава знаците, които те издълбаваха върху глинени плочки. Но благородният страдник бе шейсетгодишен и се боеше да не стане за смях пред младите, ако той, старецът, почне да се учи като малко

дете и да прави грешки. В Итака, любимата му родина, никой не му показваше неща, които не познаваше, там той имаше отговор за всичко и несъмнено бе най-умният.

На другия ден многомощният владетел Алкиной се обърна към него:

— Кажу ми какво смяташ да правиш? Тук ли ще останеш или ще се завърнеш на твоя горист остров? Ще бъда откровен: ако останеш, гостуването ти ще е желано за нас, така ти не ще можеш да разкажеш на другите смъртни за нашия приветлив остров и за нашите съкровища. Ако пък тръгнеш, драги чужденец, и на това сме съгласни, защото гостът не трябва да се възпира. Наистина този път не ще можем да ти предложим някой от нашите кораби, това би противоречило на решенията ни. Но може би боговете ще дарят и твоя кораб с двадесет и две весла с щастливо завръщане.

За миг многостранствалият Одисей се поколеба. След това отвърна:

— Дойдох само за да видя твоя лик, богоравни Алкиное, както и лика на принцеса Навзикая, защото на вас дължа живота си. След като се уверих, че всичко при вас е благополучно, с радост ще се завърна на моя прочут остров.

— Да бъде волята ти, благородни Одисее — отвърна могъщият Алкиной. — А ние ще отправим подаръци на твоя черен кораб и ще принесем жертва на боговете, за да ти пратят попутни ветрове.

Но преди Одисей и другарите му да спуснат кораб си в морето, той потърси певеца Демодок. Двамата седнаха в просторното преддверие и като се наслаждаваха на приятната вечерна прохлада, пиеха вино и

разговаряха. Прозорливият Одисей каза:

— Щастлива е участта на човека, който продължава да живее в песента на омира и боговете не могат да ми отредят по-добра съдба от тази, ти да описваш и възпяваш моите подвизи, Демодок, който с право си най-прославеният сред омирите. Това, което ти разказа за странстванията и подвизите ми, а също и за мене самия, едновременно ми принадлежи и вече не ми принадлежи. Докато ти пееше, моите подвизи се откъснаха от мене и сега ги виждам отстрани, те са мои и вече не са мои, толкова са ми близки, колкото и далечни — също като отрязани коси.*

Прочутият Демодок отпи от благоуханното вино и отвърна разсъдливо:

— Ние трябва да сме признателни един на друг, богоравни Одисее. Аз на тебе, защото твоите подвизи са опора за моята песен, подобно на костите, които държат тялото. А ти на мене, защото без песента на поета подвизите на героите отлитат без всякакъв ред и смисъл.

— Така е — съгласи се благородният страдник Одисей и продължи: — За много мои приключения разказа ти, богоравни Демодок, и всички те оживяха. Само едно остана неясно и безплатно като сенките в дома на Аид.

Одисей видя, че лицето на слепеца помръкна и бързо добави:

— Навярно аз самият не съм го разказал добре преди години, когато бях тук.

* На това място омирът, който ни разказва за второто плаване на Одисей до Схерия, допуска волност. Богоравните ахейци никога не са стригали косите си, освен за да ги подарят на скъп покойник. Сигурно е, че Одисей, синът на Лаерт, никога не си е рязал косите.
— Б.а.

А Демодок попита:

— Кое от приключенията имаш наум?

— Историята на моето пребиваване в чертога на магьосницата Кирка, на остров Еея — отвърна Одисей.

— Това е историята — припомни си Демодок, — в която богинята превръща твоите другари в свине, а бързоногият Хермес ти дава вълшебна билка, за да преобразиш свидните си спътници отново в хора.

И понеже Одисей мълчеше, певецът добави с известна досада:

— Ти така го разказа тогава. Говореше за двайсет и двама другари, за билката моли и аз така го пея от години.

— Така го разказах и така беше, но само отчасти.

— Тогава го разкажи наново, но изцяло — помоли Демодок.

Одисей го послуша и започна:

— Когато усмирих Кирка и разделих с нея прекрасното ѝ ложе, тръгнах да намеря другарите си, та да ги преобразя отново в хора. В ръка държах вълшебната билка, дадена ми от Хермес, пратеника на боговете, това чудно растение моли: коренът му е черен, цветът му е подобен на мляко, а въздействието му е божествено. Когато пристигнах в свинарника, видях другарите си събрани на куп, двайсет и двама на брой, и като ги гледах, запитах се: „Кой ли от тях е Полит, най-скъпият ми от всички? А коя ли от тези белозъби свине е моят приятел и братовчед Ноемон? Коя ли е Фроний и коя Антиф?“ Радост изпълни сърцето ми при мисълта, че след миг всички ще застанат пред мен отново в познатия вид. И като размахвах големия корен, завиках им: „Хайде, ставайте, свидни

другари, елате да допра до гъстата ви четина целебната билка. Щом ви докосна, ще възвърнете човешкия си облик — високата, стройна снага, гладката кожа и хубавия човешки език.“

А те, като чува това, се навряха по ъглите, явно уплашени от мене и от моя корен. Помислих си, че богинята, магьосницата Кирка, тази чародейка, е помътила сърцето и разума им. И отново завиках на другарите си: „Но чуйте, приятели, разберете ме. Великият бог Хермес ми даде тази билка моли, за да ви освободя от коварната магия. Позволете ми да докосна четината ви и ще станете отново хора. Възвърнете си познатия облик!“ Но те, още по-уплашени от преди, заотстъпваха, грухтяха и квичаха от страх, сякаш ги дебнеше зло; и понеже вратичката на свинарника бе отворена, те се втурнаха покрай мене навън, като друсаха тлъстите си кореми на своите къси, чевръсти крачета и побягнаха колкото може по-далеч. Нищо не разбирах, а сърцето ми се късаше.

Накрая, като се промъкнах наблизо, успях да докосна с корена една от свинете. Мигом изкапа гъстата четина и пред мене застана моят спътник Елпенор, най-млад от всички ни, посредствен момък, неотличен в битките, а също ненадарен с разум. Строен, в човешки облик стоеше той пред мен. Ала не ме прегърна, не ликуваше и не беше щастлив, както очаквах. По-скоро ме заупреква: „Пак ли се появи ти, зъл смутител на покоя! Пак ли искаш да ни мъчиш, да излагаш телата ни на опасности и да изтръгваш все нови решения от сърцата ни? Сладко бе да съм такъв, какъвто бях, да се търкалям в тинята под слънцето, да се наслаждавам на ярмата и на помията, да грухтя и да не се терзя от съмнения — така ли да постъпя или

иначе? Защо дойде, защо насила ме връщаш към предишния ми омразен живот?“ Така ме упрекваше той, проклинаше ме и плачеше. След това отиде, та се напи и легна да спи върху покрива на Киркиния чертог. Но другите ми спътници, свинете, като се завърнаха, го разбудиха с грухтенето и квиченето си. Още замаян от виното и от съня, обзет от смътна тъга, той се търкулна към другарите си, но пропусна стълбата, падна от покрива и се преби. А той бе единственият, когото успях да преобrazia отново в човек.

Много неща бях преживял, ала никога тъй страшни, както в този час. Сърцето в гърдите ми натежа и се преобърна, когато разбрах: приятелите бягат от мен, желаят да си останат свине и да не възвръщат човешкия си облик. Бях успял да хвана само най-глупавия и да го направя отново човек, но какъв човек, и то не за дълго.

Докато Одисей разказваше това, лицето му ставаше все по-старо, по-изострено и по-съсухрено. Гнетеше го не само споменът за оня час, но и мисълта, че сега той самият се противи да влезе в един по-светъл и по-строг свят, какъвто му бяха показали феаките.

И той приключи с думите:

— Тази, Демодок, е истината, а не онова, което разказах тогава. Не двајсет и двама другари преобразих отново в хора, а само един, но душата му в миг отлетя при Аид. Сега ми кажи, прославени певецо, ще разказваш ли за това, което преживях при Кирка, и в бъдеще по същия начин, както до днес? Или ще го видиш тъй, както сега ти го описах?

Омирът Демодок отпи от виното и дълго мълча, потънал в мисли. Накрая рече:

— Благородни Одисее, многостранствал страднико! Мисля, че ще разказвам историята, както досега. Това, което ти днес ми описа, не става за стихове. Не подхожда за песен пред сегашните смъртни. — И той добави кротко и вежливо: — Може би някога и на него ще му дойде времето.

С тези думи слепият Демодок изличи от сърцето си истинската история за Одисей и свинете.

А Одисей се завърна в родината си при благородната Пенелопа и при разсъдливия си син Телемах. Изминаха години, на остров Итака пристигнаха чуждоземни, които донесоха вести и песни. Все повече песни изникваха за странстванията на Одисей, а поемата на Демодок за премеждията му на остров Ея при магьосницата Кирка и за преобразяването на свинете бе една от най-често петите. И понеже богоравният Одисей винаги слушаше историята така, както я разказваше Демодок, накрая и той самият забрави какво се е случило в действителност.

Още двайсет години богоравният Одисей живя на остров Итака. Живя в мир и покой, вече почти не го измъчваше копнеж, когато съзерцаваше пурпурното море. Понякога слизаше в подземието на дома си и разглеждаше своите съкровища, а също и подаръците, които му бяха връчили феаките. Те бяха прибавили и къс от своя синкавочерен метал. Но като лежеше в подземието на Одисей, този къс желязо постепенно изгуби блясъка си и почервения от ръжда. Отначало Одисей го съзерцаваше с удивление, после с равнодушие. Скоро вече почти не го гледаше и лека-полека забрави името му.

Ала неговият син и наследник Телемах научи думата желязо. А по-късно я узнаха и всички ахейци.

Накрая те се научиха и да употребяват този синкаво-черен нов метал, наистина, след дълги борби и много пролята кръв.

1947

КРАЙ

БИОГРАФИЯ

Лион Фойхтвангер (на немски: Lion Feuchtwanger) е немски белетрист и драматург, роден в Мюнхен в еврейско семейство на фабрикант.

Фойхтвангер следва история, философия, германистика и антропология в Мюнхен и Берлин, пътува много из Италия и Франция. Когато избухва Първата световна война, Фойхтвангер е интерниран в Тунис. Бягството от лагера му дава възможност да се завърне в Германия, където започва да пише драми и театрална критика; тогава го свързва творческа дружба с Бертолт Брехт.

Големият литературен успех на Лион Фойхтвангер идва с романа "Грозната херцогиня Маргарете Маулташ" (1923), а после и с "Евреинът Зюс" (1925). В трилогията си "Чакал-нята", включваща романите "Успех" (1930), "Семейство Оперман" (1933) и "Изгнание" (1940), Фойхтвангер анализира причините за настъпващия бурно в Германия национал-социализъм.

След като в 1933 г. на власт в страната идва Хитлер, писателят сам поема пътя на изгнанието. Книгите му са забранени и биват публично изгаряни на клада. Тогава Фойхтвангер създава романа "Лъженерон" (1936). През 1941 г. писателят емигрира в САЩ, установява се в Калифорния и живее там до смъртта си. В емиграция публикува романите "Братя Лаутензак" (1944) и "Симон" (1944), завършва и монументалната си трилогия "Еврейската война" (1932-1945). Голяма популярност му създават романите "Лисици в лозето" (1947-1948), "Гоя" (1951), "Мъдростта на чудака" (1952) и "Испанска балада" (1955).

Лион Фойхтвангер е известен преди всичко като романист, но той е също майстор на новелата и краткия разказ. С класическа яснота, почти без помощта на диалога и

описанията на душевни състояния, той разкрива тайните механизми, които движат обществените и политическите отношения, убеден, че последната дума в хода на човешката история има разумът.

В чест на писателя след смъртта му е учредена през 1958 литературната награда за историческа проза "Лион Фойхтвангер".

Лион Фойхтвангер

ОДИСЕЙ И СВИНЕТЕ ИЛИ ДОСАДАТА ОТ ЦИВИЛИЗАЦИЯТА

Немска

Превод от немски, *Венцислав Константинов*

Художествено оформление, *dbook*

Формат, *PDF*

Дисплей, 7 инчов (*препоръчително*)

“Музо, запей ми за второто
плаване на любознателния
Одисей до страната на
феаките, защото поетът
го премълча.”

Лион Фойхтвангер